

Barbara Michoń

Paweł Podejko (1914-1996) - w stulecie urodzin

Aspekty Muzyki 4, 187-192

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

BARBARA MICHON

Paweł Podejko (1914–1996) — w stulecie urodzin

Profesor Paweł Podejko był muzykologiem badającym z pasją przeszłość, pedagogiem z powołania, a w młodości także czynnym organistą. W pamięci ludzi, z którymi pracował i których uczył, zapisał się jako człowiek niezwykle skromny, „pełen franciszkańskiej radości i pokory — a jednocześnie nieustępliwy w swoich racjach”¹.

Charakterystycznym rysem prof. Pawła Podejki była skromność i naturalność człowieka wielkiego serca, umysłu i pokory, zarazem głębokiej wiedzy humanistycznej, wrażliwości i wytrwałości. Otoczony szacunkiem i przywiązaniem licznych uczniów i współpracowników — muzykologów, teoretyków, kompozytorów — był ich przyjacielem i przewodnikiem. Dla nich zaś przez wszystkie lata stanowił prawdziwy autorytet moralny i naukowy².

W gdańskiej Akademii Muzycznej Profesor pracował przez ponad 40 lat. Był nauczycielem akademickim: wykładał historię muzyki, formy muzyczne, style muzyczne, literaturę muzyczną, prowadził proseminaria, seminaria oraz zajęcia z metodyki i konsultacje prac magisterskich. Pełnił funkcję dziekana Wydziału Kompozycji i Teorii Muzyki (1971–1975), a także prorektora Uczelni (1975–1982). Po powstaniu Instytutu Teorii Muzyki (1978) kierował Zakładem Literatury Muzycznej. W ciągu swojej pracy w Akademii Muzycznej bardzo mocno angażował się w życie i działalność Uczelni. Współorganizował wiele sesji, sympozjów i konferencji naukowych. Szczególnie bliska była mu konferencja *Organ i muzyka organowa*, którą zainicjował w 1977 roku, oraz konferencja *Muzyka*

---

¹ Janusz Krassowski, *Tropem człowieka i uczonego: Paweł Podejko (1914–1996)*, http://free.art.pl/demusica/de_mus_8/08_24.html. 2005-04-11/ (dostęp: 11.04.2005).

² Janusz Krassowski, *Zmarł Paweł Podejko*, „Ruch Muzyczny” 1996, nr 19, s. 17.

w *Gdańsku wczoraj i dziś*. Jego dokonania jako naukowca i pedagoga zostały uhonorowane w 1995 roku tytułem profesora sztuk muzycznych.

Paweł Podejko urodził się 23 grudnia 1914 roku w Dyneburgu nad Dźwiną. Wczesne dzieciństwo upłynęło mu w burzliwym okresie I wojny światowej. Jego rodzice pochodzili z Wileńszczyzny, jednakże w wyniku trudnej sytuacji materialnej i politycznej, spowodowanej wybuchem I wojny światowej, zmuszeni byli przeprowadzić się do łotewskiego Dyneburga. Na Wileńszczyznę powrócili dopiero w 1923 roku i osiedlili się w Naczy. Tam prawdopodobnie rozpoczęła się wczesna edukacja Pawła Podejki. Po ukończeniu szkoły powszechnej w 1928 roku uczęszczał do Prywatnego Męskiego Gimnazjum Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Wilnie, gdzie w 1931 roku otrzymał tzw. małą maturę. Następnie przeniósł się do Krakowa i tam w 1935 roku zdał egzamin dojrzałości. Dalsza droga zdobywania wiedzy wymagała wielkiej determinacji. Wybuch II wojny światowej przerwał jego studia, rozpoczęte w 1935 roku na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Rodzina wyjechała do Wilna i Paweł Podejko próbował kontynuować studia na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. Niebawem jednak musiał je zarzucić (1940) z powodu rozporządzenia, które uniemożliwiało polskim studentom, nieposiadającym litewskiego obywatelstwa, studiowanie na wyższych uczelniach. W latach 1940–1941 uczęszczał do Konserwatorium Muzycznego w Wilnie do klasy organów prof. Konrada Kaweckiego. W czasie okupacji niemieckiej (od 1941 roku) pobierał prywatne lekcje gry na organach u prof. Władysława Kalinowskiego. Od 1943 roku uczęszczał do konspiracyjnej szkoły, pracując równocześnie jako organista w kościele św. Jakuba. W latach 1944–1945 kontynuował naukę gry na organach w Konserwatorium Muzycznym w Wilnie w klasie prof. Władysława Kalinowskiego.

Po wysiedleniu Polaków z Wilna znalazł się w 1945 w Bydgoszczy. Nie zaniechał dalszego kształcenia. Ukończył Pomorską Średnią i Niższą Szkołę Muzyczną w klasie organów Franciszka Wesołowskiego. Następnie w szkole tej podjął pracę jako nauczyciel przedmiotów teoretycznych i gry na organach. Równocześnie rozpoczął studia w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Łodzi w klasie organów prof. Jana Kucharskiego.

Po ukończeniu w 1951 roku łódzkiej uczelni Paweł Podejko podjął studia muzykologiczne na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Tytuł magistra uzyskał w 1957 roku, a pracę magisterską napisał na temat twórczości organowej Feliksa Nowowiejskiego. W trakcie studiów był nadal nauczycielem w Pomorskiej Średniej i Niższej Szko-

le Muzycznej w Bydgoszczy, a w 1953 roku rozpoczął pracę w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Sopocie. W 1962 roku zdecydował się opuścić Bydgoszcz i przeprowadzić na stałe do Gdańska.

Praca w sopockiej uczelni spowodowała, że coraz więcej uwagi zaczął poświęcać badaniom naukowym. Poszukiwania w archiwach miejskich i kościelnych rozpoczął od Bydgoszczy i ośrodków Pomorza Gdańskiego. Pionierskie w tym czasie badania naprowadziły go na ślady barokowych kapel wokalnie-instrumentalnych działających przy kościołach m.in. w Pieraniu, Strzelnie i Brdowie. Wyniki swoich poszukiwań publikował w wydawnictwach Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego, z którym od lat był związany³.

Równocześnie zaczął myśleć o pracy doktorskiej, którą zamierzał zrealizować na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego. Dysertacja miała dotyczyć kapel muzycznych działających na ziemi kujawskiej i puckiej w XVII–XVIII wieku, jednak po śmierci promotora — prof. dra hab. Hieronima Feichta — i powołaniu w jego miejsce prof. dr hab. Zofii Lissy, zmienił temat. Zajął się kapelą wokalnie-instrumentalną Zakonu Paulinów na Jasnej Górze. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie muzykologii uzyskał na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego 29 czerwca 1971 roku.

Ukończenie rozprawy doktorskiej nie przyhamowało dalszych intensywnych badań w Archiwum Ojców Paulinów na Jasnej Górze. Wśród dokumentów klasztornych Paweł Podejko znalazł liczne rękopisy i druki kompozycji należących do kapeli jasnogórskiej. Muzykalia te nie były uporządkowane:

Nieopisany bałagan, stos szpargałów muzycznych. Stał tam olbrzymi stół. Brałem kartkę po kartce, kładłem na stole. Biorąc do ręki następną najpierw patrzyłem tylko na to, do czego jest podobna. Na głębszą refleksję, na czytanie łacińskiego tekstu przychodził czas później, kiedy układały się większe całości. [...] Przeorałem 31 tomów — 4 tysiące stron po łacinie, roczników, rachunków, ksiąg metrykalnych⁴.

Rezultatem badań archiwum jasnogórskiego było odkrycie i przywrócenie kulturze polskiej nazwisk wielu zapomnianych muzyków i kompozytorów oraz ich dzieł, a także wskazanie na znaczenie Jasnej Góry jako ważnego ośrodka

---

³ Por. Barbara Długońska, *Wykaz rezultatów pracy badawczej, naukowej, publicystycznej, piśmiennictwa naukowo-dydaktycznego Pawła Podejki*, w: Paweł Podejko, *Życie muzyczne dawnego Gdańska, Pomorza i Kujaw*, red. Janusz Krassowski, Gdańsk 2001, s. 132–141.

⁴ Wanda Obniska, *Zdobywanie Jasnej Góry. Jubileusz prof. Pawła Podejki* [wywiad], „Głos Wybrzeża” 16 II 1995, nr 40, s. 3.

muzycznego w Polsce, związanego silnie z innymi ośrodkami europejskimi. Wyniki swoich badań Paweł Podejko opublikował w kilku pracach, a zebrał w monumentalnym katalogu tematycznym rękopisów i druków muzycznych kapeli wokально-instrumentalnej na Jasnej Górze. Ważność tej publikacji podkreślił Janusz Krassowski:

Katalog Pawła Podejki zasługuje więc na szczególną uwagę środowisk naukowych. Publikacja tego drobiazgowo opracowanego dzieła nie tylko poszerza wiedzę o kulturze muzycznej Jasnej Góry, ale może też wnieść do współczesnego życia muzycznego nowy repertuar⁵.

W pracy badawczej Pawła Podejkę zajmowały także tematy związane z kulturą muzyczną dawnego Gdańska. Opublikował m.in. artykuł o muzyce w kościele św. Mikołaja i o organach w gdańskich kościołach, w *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* hasła o gdańskich kapelmistrzach: Johannie Balthasarze Christianie Freisslichu i Maximilianie Dietrichu Freisslichu oraz hasło „Gdańsk”, jak również „Szczecin”. Był jednym z inicjatorów długofalowych badań, poświęconych dokumentacji muzykaliów znajdujących się w Polskiej Akademii Nauk Bibliotece Gdańskiej, które od drugiej połowy lat osiemdziesiątych zaczęły prowadzić muzykologzy i teoretycy muzyki z Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku.

Paweł Podejko podejmował również inne zagadnienia, lecz nie stanowiły one trzonu jego działalności. Opublikował prace o Claudzie Debussym, Józefie Elsnerze, Janie Jarmusiewicz, Tadeuszu Szeligowskim i Feliksie Nowowiejskim. Jego autorstwa są liczne hasła w *Encyklopedii Katolickiej KUL*: osobowe o Kasparze Aleksandrowiczu, Anastazym Ambrożycu, Cyrylu Goetz-Gieczyńskim, Jerzym Bryknerze, Filipie Gotschalku, Władysławie Leszczyńskim, Michale Polakowskim, Symfoniarzu Rügerze i rzeczowe o kapeli muzycznej na Jasnej Górze. Zajmował się także tłumaczeniem książek z zakresu teorii muzyki. Na potrzeby Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Warszawie przetłumaczył podręcznik Herberta Eimerta a dla Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Sopocie pracę Ekkeharta Krohera.

Rezultaty swoich badań przedstawiał na sesjach naukowych: w Bydgoszczy, Sopocie, Gdańsku, Warszawie, Koszalinie, na Jasnej Górze w Częstochowie, w Leningradzie i Weimarze. Recenzował prace naukowe innych badaczy. Prowadził z nimi ożywioną korespondencję. W sumie recenzował 13 prac obejmujących bardzo zróżnicowany zakres tematyczny od muzyki średniowiecza

---

⁵ Janusz Krassowski, *Katalog muzykaliów jasnogórskich*, „Ruch Muzyczny” 1994, nr 9, s. 7.

po społeczno-ekonomiczny aspekt kształcenia muzyków zawodowych w akademiach muzycznych.

Prócz działalności naukowej ważne miejsce w życiu Pawła Podejki zajmowała działalność pedagogiczna. Sukcesy pedagogiczne cieszyły go nie mniej niż jego własne osiągnięcia naukowe. Kierował ponad osiemdziesięcioma pracami magisterskimi i trzydziestoma dyplomowymi, z czego 52 powstały na uczelni w Sopocie i Gdańsku, na Wydziale Kompozycji i Teorii Muzyki oraz Wydziale Wychowania Muzycznego, a pozostałe — na Wydziale Wychowania Muzycznego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie. Cztery prace magisterskie otrzymały nagrody na ogólnopolskich konkursach na najlepsze prace magisterskie. Wielu magistrantów, inspirowanych działalnością Profesora, penetrowało zbiory PAN Biblioteki Gdańskiej i analizowało w swoich pracach zapomniane partytury kompozytorów działających w dawnym Gdańsku. Studenci opracowali w sumie około 40 utworów. Niektóre z nich wykonywane były przez Capellę Gedanensis oraz przez Kapelę Jasnogórską i Chór Polskiego Radia we Wrocławiu. Paweł Podejko tworzył także na potrzeby studentów i uczniów materiały do nauki, w formie skryptów dotyczących historii muzyki oraz polskiego folkloru.

Pracę naukową i pedagogiczną dopełniała społeczna i popularyzatorska działalność Pawła Podejki. Był członkiem Stowarzyszenia Polskich Artystów Muzyków, Doradczej Komisji Programowej przy Polskiej Filharmonii Pomorskiej, Komisji Opiniodawczej Wydziału Kultury Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku, Komisji do Spraw Zakupu Dzieł Sztuki i Stypendiów Twórczych przy Ministerstwie Kultury i Sztuki oraz członkiem zwyczajnym Związku Kompozytorów Polskich. Działał ponadto jako recenzent, prezentując także życie muzyczne regionu. Współpracował z redakcjami gazet: „Pomorze”, „Gazeta Pomorska”, „Ilustrowany Kurier Codzienny”, „Ruch Muzyczny” i „Poradnik Muzyczny”. Prowadził koncerty, audycje radiowe i kursy dla instruktorów ruchu amatorskiego.

Profesor Paweł Podejko był bez wątpienia postacią wyjątkową polskiego środowiska muzykologicznego. Świadczyć o tym może wypowiedź jego przyjaciela i współpracownika prof. dra hab. Marka Podhajskiego:

[...] los okazał się dla mnie łaskawy, gdyż zetknął mnie z człowiekiem wybitnym. Wybitnym nie tylko w głębokości i rozległości swej wiedzy, ale przede wszystkim w swym ludzkim wymiarze⁶.

---

⁶ Marek Podhajski, Opinia z 1994 roku w sprawie wniosku o nadanie tytułu profesora, Archiwum Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku.

W pamięci ludzi Profesor Paweł Podejko pozostawił po sobie wspomnienie człowieka dobrego i mądrego, a przy tym skromnego.